



ISSN 2181-9599

Doi Journal 10.26739/2181-9599

ЎТМИШГА НАЗАР

1 МАХСУС СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР 1

LOOK TO THE PAST
SPECIAL ISSUE 1



ТОШКЕНТ-2025

Бош мухаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Муртазаева Рахбар Хамидовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Бош мухаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Джураева Нилуфар Далибаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори,
профессор, академик,
Ўзбекистон Миллий университети

Бобожонова Дилором Бобожонова
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари
университети

Юнусова Хуршида Эркиновна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Аширов Адхам Азимбаевич
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Агзамова Гулчехра Азизовна
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Бурдиашвили Майя
тарих фанлари доктори,
Телави давлат университети

Кожакеева Ляззат Темировна
тарих фанлари доктори, доцент,
Хотин-қизлар давлат педагогика
университети

Аминова Азиза Марковна
тарих фанлари доктори, доцент,
Навоий давлат педагогика институти

Ульжаева Шохистахон Мамажоновна
тарих фанлари доктори,
Тошкент ирригация ва кишлок
хужалигини механизациялаш
мухандислари институти
Миллий тадқиқот университети

Худайқулов Тулқин Дўстбоевич
Тарих фанлари доктори (DSc)
Шаҳрисабз дала педагогика институти

Гофоров Шокир Сафарович
тарих фанлари доктори, профессор
Самарқанд давлат университети

Эргашева Юлдуз Алимовна
Тарих фанлари доктори, профессор,
Қариш муҳандислик-иқтисодиёт
институти

Халикова Раҳбар Эргашевна
тарих фанлари доктори, профессор,
Тошкент давлат техника университети

Ишанходжаева Замира Райимовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Эшов Боходир Жўраевич
тарих фанлари доктори, профессор
Қариш давлат университети

Маҳкамova Надира Раҳмановна
тарих фанлари доктори, профессор,
Тошкент ахборот технологиялари
университети

Кебадзе Мадонна
тарих фанлари доктори,
Телави давлат университети

Абдуллаева Яхшибека Атамуратовна
тарих фанлари доктори, доцент,
Нукус давлат педагогика институти

Мустафасева Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари доктори
Ўзбекистон Фанлар академияси

Ерметов Аваз Абдуллаевич
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Хайдаров Ғайратбек Мирзапўлатович
тарих фанлари доктори, профессор,
Андижон давлат университети

Расулов Абдуллажон Нуридиневич
тарих фанлари доктори, профессор
Наманган давлат университети

Ковалев Борис Николаевич
тарих фанлари доктори, профессор
Санкт-Петербург Тарих институти

Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Ауанасова Алима Мусировна
тарих фанлари доктори, профессор,
Қозогистон давлат тарихи институти

Бегалинова Калимаш Капсамаровна
фалсафа фанлари доктори, профессор,
Қозогистон Миллий университети

Хайдаров Муродилла Махмуталиевич
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Тожибоев Музаффар Турдибоевич
тарих фанлари доктори, профессор,
ИИВ Академияси

Алиева Лале
тарих фанлари доктори,
Озарбайжон давлат университети

Саипова Камола Давляталиевна
тарих фанлари доктори, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Исмаилова Алмаз
тарих фанлари доктори,
Догистон мустақил университети

Иноятова Диларам Маниглиевна
Тарих фанлари доктори (DSc), профессор
Ўзбекистон Миллий университети

Дорошенко Татьяна Ивановна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Бабаджанова Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Ширванова Тарана Амирага кызы
тарих фанлари номзоди, доцент,
Азербайджон давлат
иқтисодиёт университети

Мирзалиев Улуғбек Бегмурзаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), Гулистон
давлат педагогика институти

Нуруллаева Шоира Кушназаровна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Урганч давлат университети

Толибоева Нодира Одилжоновна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон
жаҳон тиллари университети
Масъул котиб

Теймураз Ахалмосулишвили
тарих фанлари номзоди, профессор,
Телави давлат университети

Джоробекова Айнур Эшимбековна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Қозоғистон дипломатия академияси

Рахмонқулова Зумрад Бойхуразовна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Исаков Бахадир Нигматуллаевич
тарих фанлари номзоди,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Холмуродов Дилшод Рашидович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), Жиззах давлат
педагогика университети

Одилов Аброр Анварович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети
Масъул котиб

Тўхтабасв Аъзамжон Шарипхўжаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент,
Наманган давлат университети

Халмуратов Бахтиёр Режавалиевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент,
Наманган давлат университети

Алимардонов Отабек Қудратович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доценти
Ўзбекистон Миллий университети

МУНДАРИЖА | СОДЕРЖАНИЕ | CONTENT

1. Раҳбархон Муртазаева ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОННИНГ ХОРИЖДАГИ ВАТАНДОШЛАР БИЛАН АЛОҚАЛАРИНИ МУСТАҲКАМЛАНИШИ - УМУММИЛЛИЙ ТОТУВЛИКНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИ.....	5
2. Diloram Babajanova AMIR TEMIR VA TEMURIYLAR DAVRINING ЎРГАНИЛИШИ.....	9
3. Eshov B.J. JANUBIY O‘ZBEKISTON JANON TAMADDUNI KONTEKSTIDA.....	16
4. Адолат Раҳманкулова ЭТНОКУЛЬТУРНОЕ МНОГООБРАЗИЕ УЗБЕКИСТАНА.....	22
5. Muborak Matyakubova XVI-XVIII ASRLARDA XIVA XONLIGINING IQTISODIY-MADANIY HAYOTI.....	30
6. Раушан Камалова СОЦИАЛЬНОЕ ЗНАЧЕНИЕ НАРОДНЫХ ТРАДИЦИЙ СОХРАНЕНИЯ ЗДОРОВЬЯ И ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ У КАРАКАЛПАКОВ.....	38
7. Дилором Разикова ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА ЯПОНИИ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: КЛЮЧЕВЫЕ ЭТАПЫ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ.....	49
8. Фаррух Разаков УЗБЕКСКАЯ ИСТОРИОГРАФИЯ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ ОСМАНСКОЙ ИМПЕРИИ С ГОСУДАРСТВАМИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В XVI-XIX ВВ.....	64
9. Iroda Sanginova O‘ZBEKISTONDA AYOLLARNING DAVLAT VA JAMIYAT ISHLARINI BOSHQARISHDAGI ISHTIROKI GENDER TENGLIGINIG ASOSI SIFATIDA.....	71
10. Турдыгул Пирниязова ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН ТАРИХИДА ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИДАН КЕЙИНГИ ЙИЛЛАРДАГИ БУЮК ҚУРИЛИШЛАР ХАЛҚ ХОТИРАСИДА.....	76
11. Кямаля Наджафова РОЛЬ АХМЕД БЕКА АГАЕВА И ЕГО ПАРТИИ “ДИФАИ” В БОРЬБЕ ПРОТИВ ДАШНАКСКОГО ТЕРРОРА В КАРАБАХЕ В НАЧАЛЕ XX ВЕКА.....	81
12. Ибрагимжан Ташматов ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖНАЦИОНАЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ И НАЦИОНАЛЬНОГО СОСТАВА СЕМЕЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	90
13. Shaxnoza Tasheva QASHQADARYODA MILLIY TIKLANISH DAVRIDA MADANIY MEROSNI ASRASH VA RIVOJLANTIRISH: (1991-2016YY).....	96
14. Umarali Shamayev MUSTAQILLIK YILLARIDA TARIXIY-MADANIY MEROS (ARXELOGIYA YODGORLIKLARI)GA BO‘LGAN E‘TIBORNING QONUN VA QONUNOSTI HUIJATLARIDA AKS ETISHI.....	101
15. Mirzabek Xolboyev FARG‘ONA VODIYSI OBLASTLARIDAGI ARXIV MUASSASALARI FAOLIYATI TARIXI: MUAMMO VA YECHIMLAR.....	106




Турдыгул Омирзаковна Пирниязова

Тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
Қорақалпоғистон тиббиёт институти
Ўзбек тили, тиллар ва ижтимоий фанлар кафедраси
turdigul431@gmail.com

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН ТАРИХИДА ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИДАН КЕЙИНГИ ЙИЛЛАРДАГИ БУЮК ҚУРИЛИШЛАР ХАЛҚ ХОТИРАСИДА

For citation: Turdygul O. Pirniyazova. GREAT CONSTRUCTIONS OF THE POST-WAR YEARS IN THE HISTORY OF KARAKALPAKSTAN IN THE MEMORY OF THE PEOPLE. Look to the past. 2025, Special issue 1, pp.76-80

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.15754398>

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада XX асрнинг 1947-1960 йилларидаги Қорақалпоғистон Республикасининг иккинчи жаҳон урушдан кейинги йилларидаги буюк қурилишлар халқ хотирасидаги мемуарлар тарихчиларнинг хотиралари ўрганилади. Муаллиф ушбу атоқли шахслар ижодини ўрганиш ва бу маълумотларни кенг жамоатчиликка етказиш орқали ёш авлодда халқимиз ҳаётидаги иккинчи жаҳон урушдан кейинги йиллари ҳақида тасаввурга эга бўлади, деб ҳисоблайди. Ва бу, ўз навбатида, жуда муҳимдир

Калит сўзлар: Қорақалпоғистон Республикаси, халқ оммаси, социалистик жамият қурилиши. темир йўл ва автомобил транспортини ривожлантириш.

Турдыгул Омирзаковна Пирниязова,

Доктор философии (PhD) по историческим наукам, доцент
Каракалпакский медицинский институт
Кафедра узбекского языка, языков и общественных наук
turdigul431@gmail.com

ВЕЛИКИЕ СТРОИТЕЛЬСТВА ПОСЛЕВОЕННЫХ ЛЕТ В ИСТОРИИ КАРАКАЛПАКСТАНА В ПАМЯТИ НАРОДА

АННОТАЦИЯ

В данной статье изучаются воспоминания историков, мемуары в народной памяти великого строительства Республики Каракалпакстан в годы после Второй мировой войны в 1947-1960 годах XX века. Автор считает, что путем изучения творчества этих выдающихся личностей и доведения этой информации до широкой общественности молодое поколение получит представление о годах после Второй мировой войны в жизни нашего народа. И это, в свою очередь, очень важно.

Ключевые слова: Республика Каракалпакстан, народные массы, строительство социалистического общества, развитие железнодорожного и автомобильного транспорта.

Turdygul O. Pirniyazova

Doctor of Philosophy (PhD) in Historical Sciences,
Associate Professor
Karakalpakstan Medical Institute
Department of Uzbek Language,
Languages and Social Sciences
turdigul431@gmail.com

GREAT CONSTRUCTIONS OF THE POST-WAR YEARS IN THE HISTORY OF KARAKALPAKSTAN IN THE MEMORY OF THE PEOPLE

ABSTRACT

This article studies the memories of historians, memoirs in the people's memory of the great construction of the Republic of Karakalpakstan in the years after the Second World War in 1947-1960 years of the twentieth century. The author believes that by studying the works of these outstanding personalities and bringing this information to the general public, the young generation will get an idea of the years after the Second World War in the life of our people. This, in turn, is very important.

Index Terms: Republic of Karakalpakstan, masses, building a socialist society, development of rail and road transport.

Урушдан кейинги йилларда автомобил транспортини ривожлантириш ва асфалтсиз йўлларни асфалтлаш масалаларига катта эътибор берилди. Хўжайли-Пристань-Нукус-Халқобод-Чимбой магистрали қурилиб, узунлиги 164 км. Шунга қарамай, Қорақалпоғистонда темир йўлларнинг йўқлиги (сув йўлларидадан кейин энг арзон) миллий иқтисодий ривожлантиришда катта қийинчиликларни келтириб чиқарди.

Кун тартибда Чарджоў шаҳридан Хоразм ва Қорақалпоғистон орқали Бенеў-Қозоғистон орқали темир йўл қуриш масаласи кўриб чиқилди. Вилоят партия комитетининг биринчи котиби П. Сейтов қулай фурсатдан фойдаланиб - Асосий аср Туркменистон каналининг лойиҳаси қабул қилиниши билан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби Усмон Юсупов билан Қорақалпоғистонда темир йўл қурилиши ҳақида гапирди. Ўша йилларда Пиржан Сейтов: «Мен Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасидан Қорақалпоғистон учун темир йўл қуриш масаласини ҳал қилишни сўрадим», - деб айтди. - Чарджоу-Қўнғирот темир йўлининг қурилиши учун жавобгарликни Украина Коммунистик партияси Марказий қўмитасининг биринчи котиби Усмон Юсупов ўз зиммасига олди. Ушбу қурилишда Қорақалпоғистондаги 35 минг кишининг иштироки назарда тутилган. Бу 35 минг киши туманларга тўпланган. Транспортнинг этишмаслиги туфайли кўплаб қурувчилар Дарган-Ота шаҳрига пиёда кетишди. Матекке Джуманазаров (ККАССР Олий Кенгаши Президиуми раиси), Наурыз Жапаков (ККАССР Халқ Комиссарлари Кенгаши раиси) ва Г.И. Скоробогатов (Большевиклар Умумиттифок Коммунистик партиясининг Қорақалпоқ вилоят комитетининг иккинчи котиби) этиб тайинландилар. Мен ўзим барча қишлоқ хўжалиги ва бошқа ишларни назорат қилишим керак эди».[1]

Пиржан Сейтовнинг сафдоши ва кейинроқ вориси бўлган Халқ Комиссарлари кенгаши раиси ва КП (б) вилоят қўмитасининг биринчи котиби Каллибек Камалов ўз хотираларида Усмон Юсупов Ўзбекистонда яшовчи халқларнинг дўстлигини мустаҳкамлаш, республиканинг узоқ ва яқин минтақаларини яқинлаштиришни истаганини таъкидламоқда. Унинг асосий орзуларидан бири Хорезм ва Қорақалпоғистонни темир йўл орқали Тошкент ва бошқа минтақалар билан боғлаш эди. У Ўрта Осиёни Европа билан темир йўл орқали Устюрт платоси орқали боғлаб туриш муҳимлигини тушунган. Шу асосда Чарджоу-Қўнғирот темир йўлининг қурилиши 1947 йилда бошланди. Ўша йилнинг ёзида 100 мингдан ортиқ одам қурилиш учун сафарбар қилинди, 45 кун ичида ишчилар ёрдами билан Чарджоу-рельслар остидан 5 миллион куб метрдан ортиқ ерлар кўтарилди. Ушбу қурилиш

Қорақалпоғистон ва Хоразмнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишида туб ўзгаришларни амалга оширган энг йирик қурилишлардан бири эди[2, Б.20].

Кейинги К. Камалов Компартия Марказий Комитетининг (большевиклар) саноат бўйича котибининг хотираларига мурожаат қилиб, ўша йилларда Б.Г. Мирзабеков урушдан кейинги давр муҳитини сезиларли даражада тўлдиради. Уруш натижасида собиқ СССРнинг барча инвестициялари вайрон бўлган шаҳарлар, қишлоқлар, фабрика ва заводларни тиклашга йўналтирилди. Ўшанда Марказдан бирон нарса сўрашнинг иложи бўлмади. Бундай шароитда фидойи Усмон Юсупов Марказнинг розилигини олмаган ҳолда Чарджоу-Қўнғирот темир йўлини қуришни буюрди ... Афсуски, 1947 йилда Ўзбекистонга пахта хом ашёсини этказиб бериш режаси бажарилмади. 1947 йил охирида Усмон Юсупов СССР БК (б) котиби Г.М. Маленков имзолаган Сиёсий бюродан танбеҳ олди. Усмон Юсуповнинг душманлари политбюро уни пахта йиғим-терими пайтида Чарджоу-Кун-град линияси қурилишига колхозчилар ва ишчиларнинг барча кучларини юборишда айблади.

1948 йил 31 декабрда Усмон Юсупов Москвадаги «Москва» меҳмонхонасида «Политбюро» курьеридан пакетни олди. Танбеҳни олиб ташлаш тўғрисидаги буйруқни Сталиннинг ўзи имзолаган. Сталиннинг қабулида, лидер ҳазил қилиб, «бизнинг чавандозларимиз (Политбюродан) сизни беҳуда хафа қилдилар», деб таъкидлади. Танбеҳ бекор қилинди. Темир йўл қурилди. Темир йўли Қорақалпоғистон, Хоразм ва Тошауз вилоятларига олиб келган Усмон Юсуповнинг хизматлари бебаҳодир. Бу оталик ташвиши, одамларнинг келажаги ва уларнинг моддий таъминоти ҳақида ўйлаш.

«Вилоят партия кўмитаси ва ККАССР Вазирлар Кенгаши халқ хўжалигини тиклаш йилларида маҳаллий халқлар орасидан кадрлар тайёрлашга катта эътибор беришди», - деди Сеитов бу йилларни эслаб. «Ўнинчи йилни тугатган абитуриентлар илтимосларига биноан Тошкент шаҳридаги олий ўқув юртларига юборилди. Усмон Юсупов Қорақалпоғистон учун кадрлар тайёрлашга катта эътибор берди. У ҳар сафар Нукусга келганида театрга борган. У менга: «Сеитов Пиржанни театрга борайлик, санъаткорларни тингланг, улар бизни қандай рози қилишади» деди.[1]

Иккинчи Жаҳон урушидан кейин миллий иқтисодиётни қайта тиклаш йиллари энди чуқур ўрганиш объектига айланмоқда. Аммо тарихшуносликда Тахиятош лагеридаги сиёсий маҳбуслар тақдири, республика аҳолисининг асосий Туркманистон канали қурилишида иштироки масаласи ҳали ҳам ривожланмаган. Ушбу тадбирларнинг тирик иштирокчиларининг хотиралари акс эттириш учун жуда кўп маълумот беради деб ўйлаймиз.

Н. Мухитдинов ўзининг хотираларида Сталин билан 1952 йил январь ойида бўлиб ўтган учрашувлари ҳақида ёзган. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раиси фақат касаба уюшмалари ёрдамида ҳал қилиниши мумкин бўлган масалалар бўйича эслатма тайёрлаган. «Ҳар бир эслатманинг мазмунини сарҳисоб қилди, кейинчалик Н. Мухитдиновни эслади – Йўл давомида у аниқлаштирувчи саволларни берди, – деб жавоб бердим. Кейин у очлик даштини, Қарши зонасини, Марказий Фарғона вилоятини суғориш учун сув хўжалиги иншоотларини жойлаштириш, Қорақалпоғистонда йирик шולי фермасини ташкил этиш имконияти ҳақида маълумот берди».[3, Б.66].

Сталин кўшма корхонаси Ҳожимуродовдан ҳозир нима қилаётганини сўради. Н. Мухитдинов кимлигини ва ҳозир нима қилаётганини билмас эди. Тошкентга қайтиб келган Н. Мухитдинов Нукусга қўнғироқ қилиб, вилоят партия комитетининг ўша пайтдаги биринчи котиби Пиржан Сеитовни чақирди ва ундан Ҳожимуродов кимлигини ва Сталин уни қандай билишини сўради. У айтди. Уларнинг учрашуви қуйидаги шароитларда бўлиб ўтди. 1949 йил 21-декабрь И.В. Сталиннинг туғилганининг 70 йиллиги шу муносабат билан Москвада «Большой театр» да тантанали йиғилиш бўлиб ўтди ва кечқурун – Кремлнинг Санкт-Жорж залида зиёфат. Унда иштирок этиш учун республикалар вакиллари таклиф этилди. Ўзбекистон делегацияси таркибига ягона қорақалпоқ – Чимбой вилояти «Большевик» колхозининг раиси Ҳожимуродов Матякуб кирди. Совет раҳбарлари, хорижий партиялар ва давлатлар раҳбарлари, фан, адабиёт, санъатнинг таниқли намояндалари, саноат, қишлоқ хўжалиги раҳбарлари, ҳарбий раҳбарлар зиёфатда кун қаҳрамонини улуғлашди. Шу

пайтда Хожимуродов протоколни бузиб, соқчилар эътирозларини энгиб, И.В. Саталинга жасорат билан мурожаат қилди. Дарҳол, синган рус-қорақалпоқ тилида у уни табриклади ва қорақалпоқ халқи социализмни муваффақиятли қуриш, Ватанга пахта, гуруч, гўшт ва бошқа маҳсулотларни кўпроқ бериш учун фаол иш олиб боришига ишонч билдирди. И.В. Сталин жилмайиб, унга миннатдорчилик билдирди. Биринчи бўлиб йиғилганлар ҳайратда қотиб қолишди, кейин бир овоздан қарсак чалишди.

40-йилларнинг охири ва 50-йилларнинг бошларида Қорақалпоғистон раҳбари Пиржан Сеитов жуда ақлли, камтарин одам эди. «Унинг кийиниш, жамоат олдида ўзини тутиш қобилияти атрофдагиларнинг муҳаббатини ва ҳайратини уйғотди», деб эслайди Камалов. «У жуда тоза, жуда қаттиқ ва жозибали одам эди. У ҳеч қачон беҳуда иш қилмаган, алкогольга қарши тура олмаган, ҳеч қачон қулоқ солмаган, юқори маданиятли ва юксак ахлоқли шахс бўлган. Мен ҳеч қачон чекмаганман, тамаки тутунига ҳам бардош беролмасдим. Албатта, Пиржан Сеитовнинг бу яхши фазилатлари барчамизга, унинг кўплаб шогирдларига ижобий таъсир кўрсатди».[2, Б.41]. Бу вақтни эслаб, И. Эренбург ўзининг эсдаликлар китобида шундай ёзади: «1954-1955 йиллар, бўронли саргузаштлар, қутилмаган бурилишлар, драматик воқеалар китобида узоқ давом этган илоҳиётга ўхшайди. Аммо, бу шундай эмас. Шахсий ҳаётимда бу вақт ҳеч қачон зерикарли бўлмади: юрагим эзилиб кетди, мен яна яшай бошладим. Ушбу йиллар мамлакатимиз ҳаётида ҳам аҳамиятсиз бўлмаган. Ўтмишдаги адолатсизликни адолатли баҳолай бошлаш тасодиф эмас эди, у яхши ниятларга ёки у ёки бу сиёсатчининг феъл-атворига боғлиқ эмас эди. Танқидий фикр пайдо бўлди, битта нарсани ўрганиш, бошқасини текшириш истаги пайдо бўлди. 40 ёшли одамлар аста-секин ўспиринлик даврида чиқарилган олдиндан чиқарилган ҳукмлардан озод бўлишди ва ўспиринлар эҳтиёткор йигитларга айланишди».[4, Б.23].

Н. Мухитдинов, К. Камалов, А. Кунназаровларнинг хотиралари урушдан кейинги давр ва «улкан қурилиш лойиҳалари» - Чарджоу-Қўнғирот темир йўли, Асосий Туркменистон канали ҳақида ўйлашда муҳимдир.

Урушдан кейинги 1946-1950 йиллар ўлкамизда биринчи марта темир йўл қурилиши бошланиши билан кўзга ташланади. Қорақалпоғистоннинг ҳар бир қишлоғидан колхозчилар, юмушчилар, чўпонлар, ходимлар халқ қурулишига келиб, жадвал бўйича ишлаб, кетиб, аравалар билан юмуш олиб бориб, қўл кучи билан темир йўл тагига тупроқ тўкиб, уларни қамишдан ишланган плиталар билан маҳкамлаб бордилар. Қорақалпоғистон томонидан бўлган қурилиш "прораблари" Матекке Жуманазаров, Вазирлар Кенгаши раиси Наурыз Жапақов, вазирлик ва идоралар раҳбарлари туну кун қурувчилар ҳузурида бўлиб, катта ёрдам кўрсатдилар.

Темир йўл магистрали тез орада Қорақалпоғистон ҳудудига яқинлашади. 1950 йилда у Тақиятас қишлоғига, кейинги йили эса Амударёнинг чап қирғоғидаги Хожели шаҳрига келди.

1955 йилда Чоржўй-Қўнғирот темир йўли қурилиб битказилди, Ўзбекистон ва Туркменистон темир йўллари билан қўшилиб, саноати кучларининг ва халқ хўжалигининг бундан буён ҳам ривожланишига катта таъсир кўрсатди.[5, Б.315]

Жамиятда рўй бераётган туб ўзгаришларни муносиб баҳолаш учун биз кечаги ўтмишимизга назар ташлашимиз ва унга муносабатимизни белгилашимиз керак. Мавзунинг долзарблиги мемуар адабиётлар ва хотираларни ўрганиш бошқа манбалардаги тарихшуносликдаги бўшлиқларни тўлдириш учун муҳимлигидан келиб чиқади. Шунингдек, уларнинг мазмунидаги ўзига хослик, «тарихдаги шахс, шахсдаги тарих» ифодаси билан кўрсатиш мумкин, ва натижада инсоннинг тарихий ўзини ўзи англашига олиб келади. Илмий изланишлар туфайли инсон жамияти кундан кунга такомиллашади, одамлар дунёқараши кенгайиб маданий ҳаёт мазмуни бойиб бораверади.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Сеитов П. Үлкен жолда. Еске түсириўлер // Совет Қарақалпақстаны. -Нөкис, 1984,

15 ноябрь.

2. Камалов К. Ел хызметинде. Еске түсириўлер ... -С. 20.
3. Мухитдинов Н. Годы, проведенные в Кремле ... -С. 66.
4. Эренбург И. Люди, годы, жизнь // Огонек. -М., 1987. -№22. -С. 23.
5. Қарақалпақстан ХІХ әсирдиң екинши ярымынан ХХ әсирге шекем. -Нәкис: «Қарақалпақстан» баспасы, 2003-жыл, 315 бет.

ЎТМИШГА НАЗАР

1 МАХСУС СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР 1

LOOK TO THE PAST
SPECIAL ISSUE 1

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадqiqот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000